

Deelrapportage studentenpeiling

Deelrapportage

Ruimte voor onderwijs tijdens COVID-19

66637 – Definitief

April 2022

Berenschot

Deelrapportage studentenpeiling

Ruimte voor onderwijs tijdens COVID-19

Anne-Floor Bakker

Martha Jordaan

Jasper Varwijk

Leonore Das

April 2022

Berenschot

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Doel	3
1.2 Opzet deelonderzoek	3
1.3 Populatie en steekproef	4
1.4 Responsgroep	6
1.5 Opzet deelrapportage	7
2. Resultaten	8
2.1 Studievoortgang en studieadvies	8
2.2 Voorwaardelijke toelating	10
2.3 Onderwijs op afstand	11
2.4 Beroepspraktijkvorming & stages	20
2.5 Examinering	25

1. Inleiding

Deze deelrapportage maakt onderdeel uit van een evaluatieonderzoek naar de inzet van de COVID-19-servicedocumenten middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs en de ruimte en richting die daarin is geboden om het onderwijs tijdens COVID-19 doorgang te kunnen laten vinden. In deze deelrapportage zijn de bevindingen beschreven van de studentenpeiling. De totale bevindingen van het onderzoek, inclusief de resultaten van andere onderzoeksactiviteiten, zijn terug te lezen in de eindrapportage "Ruimte voor onderwijs tijdens COVID-19."

1.1 Doel

Met het onderzoek "Ruimte voor onderwijs tijdens COVID-19" proberen we zo veel mogelijk inzicht te geven in de inzet van de servicedocumenten mbo en ho voor de aanpak van COVID-19. Het gaat daarbij enerzijds om het proces van de totstandkoming van de servicedocumenten en de manier waarop de documenten door instellingen zijn gebruikt. Anderzijds kijken we ook naar de keuzes die instellingen hebben gemaakt op basis van de maatregelen die in de documenten zijn opgenomen en de effecten die dit heeft gehad voor studenten en medewerkers van de instellingen. Daarbij gaat het onder meer om ruimte voor uitvoering van afstandsonderwijs, mogelijkheden om beroepspraktijkvorming/stages doorgang te kunnen laten vinden en afspraken rond het bindend studieadvies en de voorwaardelijke toelating van studenten. Het doel is om lessen te trekken voor de toekomst. Zijn er elementen in het proces of maatregelen die betrokkenen willen behouden voor het structurele onderwijs of bij een voortdurende of terugkerende pandemie?

In deze deelrapportage doen wij verslag van de peiling onder studenten. Wij hebben hen gevraagd om hun ervaringen met het onderwijs tijdens COVID-19 met ons te delen. In de vragenlijst is extra aandacht voor de studievoortgang van studenten en in hoeverre de pandemie hier, volgens hen zelf, invloed op heeft gehad. Vervolgens komt de manier waarop studenten het afgelopen studiejaar hun onderwijs hebben kunnen volgen – fysiek, digitaal of in een hybride vorm - aan bod. Ook zijn studenten bevroegd of en met welke eventuele aanpassingen stages doorgang konden vinden tijdens COVID-19. Tot slot halen we op onder welke omstandigheden en voorwaarden het examineren heeft plaatsgevonden in de afgelopen periode. In deze deelrapportage zijn de bevindingen van deze onderzoeksactiviteit samengevat.

1.2 Opzet deelonderzoek

Om de effecten van de servicedocumenten op studenten in kaart te brengen is er een studentenpeiling uitgezet. Met een aselechte gestratificeerde (op bijvoorbeeld leerjaar en niveau) steekproef onder mbo, hbo en wo studenten zijn ruim zestien duizend mensen benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek op een totale populatie studenten in Nederland van 984.444. Van de 16000 studenten in de steekproef hebben wij van 1.441 respondenten reactie ontvangen, dit onderzoek kent een responspercentage van 9%. De respondenten zijn gevraagd om te rapporteren over het studiejaar 2020-2021.

In deze gestratificeerde steekproef (zie paragraaf 1.3 voor het overzicht) is rekening gehouden met zowel het opleidingsniveau als leerjaar van studenten om tot een representatieve steekproef te komen. Aanvullend is ingezet op een oververtegenwoordiging van respondenten die met bepaalde maatregelen uit de service documenten te maken hebben kunnen gehad, zoals het tijdelijk afschaffen van het bindend studieadvies (bsa) voor eerstejaarsstudenten en voorwaardelijke toelating door het specifiek meenemen van studenten met een dubbele inschrijving. De vragenlijst bestaat grotendeels uit meerkeuzevragen. De vragenlijst bestaat uit vier thema blokken.

Er is gebruik gemaakt van een routing, waardoor respondenten enkel de voor hen relevante vragen dienden te beantwoorden. Er zijn inhoudelijk twee versies van de vragenlijst gehanteerd: de mbo-versie en de ho-versie. Deze versies zijn qua thematiek identiek, enkel de vraagstelling en terminologie zijn aangepast naar de bijbehorende sector en het niveau van de respondent. Wanneer alle onderwerpen uit de vragenlijst van toepassing waren voor de respondent is de vragenlijst maximaal 44 vragen lang. Daarnaast was er zowel een Nederlands- als Engelstalige versie van de vragenlijsten beschikbaar. De respondenten uit de steekproef zijn per brief (bijlage 2) via Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) benaderd om deel te nemen aan een online vragenlijst (bijlage 3). In de brief stond zowel een URL als QR-code die respondenten konden gebruiken om toegang te krijgen tot de online vragenlijst. Wanneer respondenten de vragenlijst volledig invulden en hun response ID achterlieten maakten zij kans op het winnen van een iPad of cadeaubon.

In de beschrijving van de resultaten van deze deelrapportage maken we onderscheid naar tussen de mbo- en ho. Waar het relevant is worden deze twee groepen verder uitgesplitst naar niveau, waar de omvang van de groepen dit toelaat. In het geval van mbo naar niveau 1 tot en met 4 of Beroeps Opleidende Leerweg (BOL) en Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL). In de groep vanuit het ho wordt de uitsplitsing gemaakt naar hoger beroepsonderwijs (hbo) en wetenschappelijk onderwijs (wo). Aanvullend wordt er, wanneer dit van betekenis is, gerapporteerd over het leerjaar en de sector waarbinnen de respondent een opleiding volgt.

1.3 Populatie en steekproef

De volgende tabel beschrijft de stratificatie van de steekproef, geeft een beeld van de omvang van de steekproef, van de totale populatie en beschrijft welke onderwerpen aan de betreffende doelgroep zijn voorgelegd in de vragenlijst.

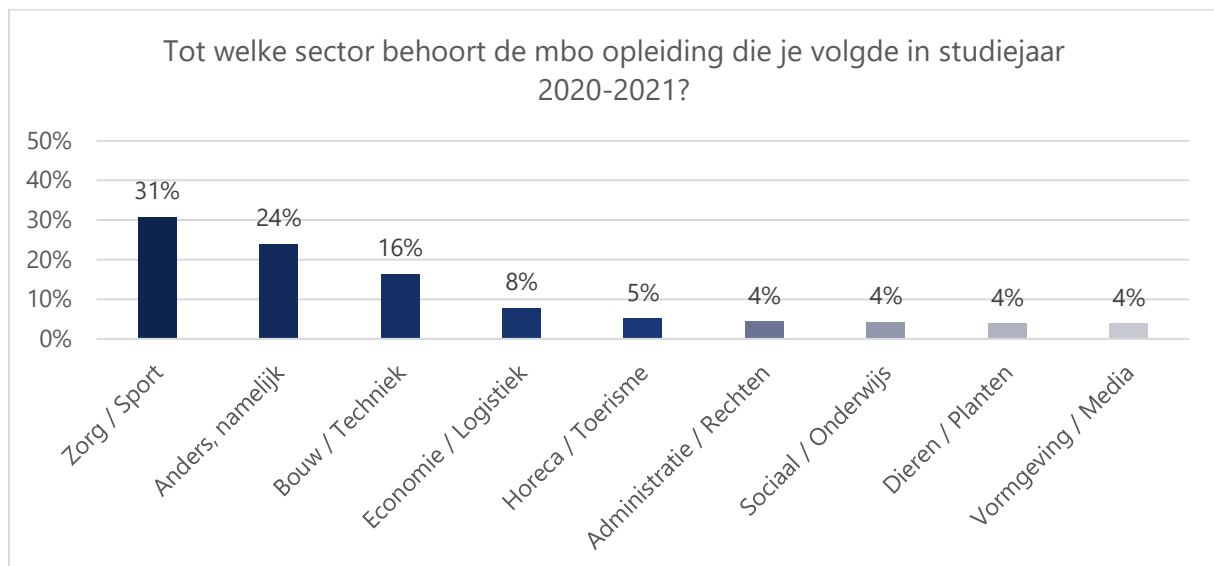
Subgroep		Verblijfsjaar	Aantal	Populatie grootte	Te maken gehad met maatregel
Mbo			9.000		
BOL	Entree	1	500	8.402	Afstandsonderwijs, bpv
BOL	Niveau 2	1	500	17.897	Bindend studieadvies, afstandsonderwijs, bpv
BOL	Niveau 2	2	500	20.354	Examens en diplomering, afstandsonderwijs, bpv
BOL	Niveau 3	1	500	13.507	Bindend studieadvies, afstandsonderwijs, bpv
		2	500	13.813	Examens en diplomering, afstandsonderwijs, bpv
BOL	Niveau 4	1	500	65.865	Bindend studieadvies, afstandsonderwijs, bpv
		2	500	61.863	Afstandsonderwijs, bpv
		3	500	59.100	Examens en diplomering, afstandsonderwijs, bpv
		4	500	35.185	Examens en diplomering, afstandsonderwijs, bpv
BBL	Entree	1	500	2.186	Afstandsonderwijs, bpv

BBL	Niveau 2	1	500	8.469	Bindend studieadvies, afstandsonderwijs, bpv
		2	500	9.187	Examens en diplomering, afstandsonderwijs, bpv
BBL	Niveau 3	1	500	7.432	Bindend studieadvies, afstandsonderwijs, bpv
		2	500	9.674	Afstandsonderwijs, bpv
BBL	Niveau 4	1	500	4.168	Bindend studieadvies, afstandsonderwijs, bpv
		2	500	4.790	Afstandsonderwijs, bpv
		3	500	5.140	Examens en diplomering, afstandsonderwijs, bpv
		4	500	6.589	Examens en diplomering, afstandsonderwijs, bpv
Hbo			4.000		
	Associate degree	-	500	17.524	Voorwaardelijke toelating, afstandsonderwijs
	Bachelor	1	500	108.355	Bindend studieadvies, afstandsonderwijs
		1 dubbele inschrijving met mbo	500	580	Voorwaardelijke toelating, afstandsonderwijs
		2	500	90.079	Afstandsonderwijs
		3	500	79.817	Afstandsonderwijs, stage
		4	500	71.952	Afstandsonderwijs, stage, examens
	Master	1	500	5.786	Afstandsonderwijs, stage, examens, voorwaardelijke doorstroom
	Master	2	500	4.508	Afstandsonderwijs, stage, examens
Wo			3.000		
	Bachelor	1	500	65.549	Afstandsonderwijs
		1 dubbele inschrijving met hbo	500	728	Voorwaardelijke instroom. Afstandsonderwijs
	Bachelor	2	500	49.827	Afstandsonderwijs
	Bachelor	3	500	45.510	Afstandsonderwijs, stage, examens, stage
	Master	1	500	56.591	Evt. voorwaardelijke doorstroom, Afstandsonderwijs, stage, examens
	Master	2	500	34.017	Afstandsonderwijs, stage, examens, stage

1.4 Responsgroep

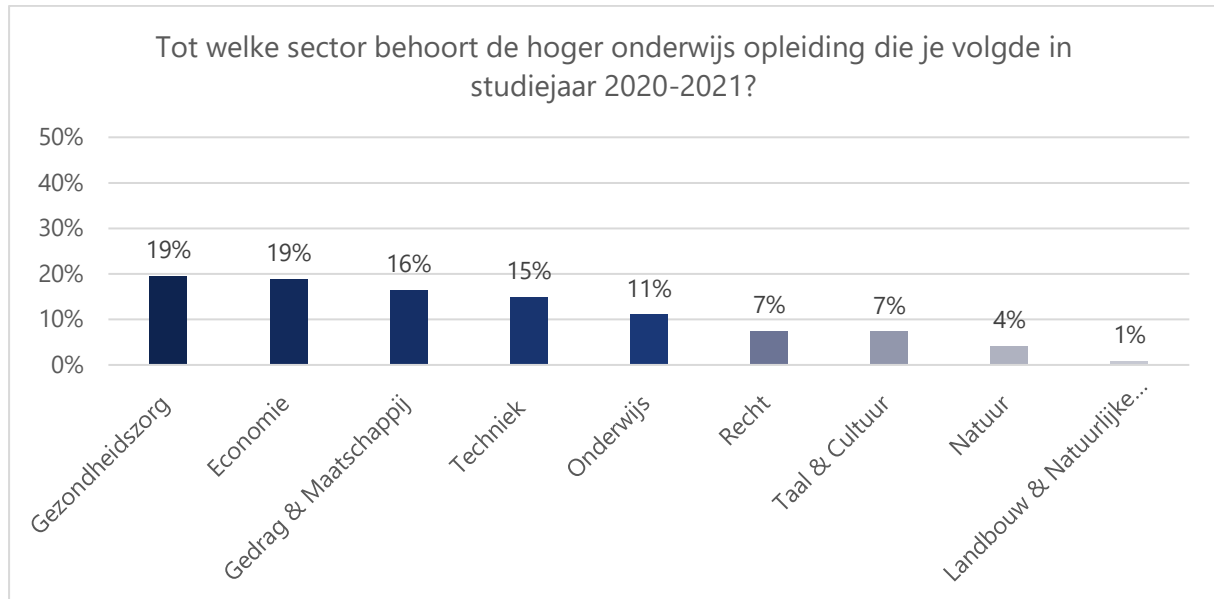
Zoals eerder benoemd hebben in totaal 1.441 respondenten de vragenlijst volledig ingevuld. Hiervan is 54% (779) student binnen het mbo en 46% (662) student binnen het ho.

De mbo-student responsgroep bestaat uit 779 respondenten, hiervan volgt 6% (50) een entreeopleiding (niveau 1), 19% (148) basisberoepsopleiding (niveau 2), 25% (194) een vakopleiding (niveau 3) en 50% (397) een middenkaderopleiding (niveau 4). Verder valt in de responsgroep mbo-studenten onderscheid te maken tussen de BBL en BOL leerweg; 46% (356) volgt een BBL opleiding en 54% (423) een BOL opleiding. Wanneer we de responsgroep van mbo-studenten uitsplitsen naar leerjaren zien we de volgende verdeling: 48% (371) eerstejaarsstudenten en 52% (408) ouderejaarsstudenten. Tot slot, van de verdeling van mbo-studenten over de onderwijssectoren is in figuur 1 zichtbaar. Het valt op dat zorg / sport en bouw / techniek, naast de "anders, namelijk" categorie het meest voorkomend zijn. In de antwoordcategorie "anders, namelijk" werd een verscheidenheid aan antwoorden gegeven maar vooral retail of een commerciële opleiding werden vaak genoemd.

Figuur 1 | N = 779

De ho-responsgroep bestaat uit 662 respondenten. Hiervan volgt 55% (362) een hbo-opleiding en 45% (300) een universitaire opleiding. Wanneer we de totale responsgroep van het ho (662) uitsplitsen naar leerjaren zien we de volgende verdeling: 43% (283) eerstejaarsstudenten en 57% (379) ouderejaarsstudenten. In figuur 2 zijn de sectoren zichtbaar waarbinnen de ho-studenten hun opleiding volgen. Opvallend is de redelijk gelijkmatige verdeling van respondenten over de verschillende sectoren, met als meest gerapporteerde sectoren: gezondheidszorg en economie.

Figuur 2 | N=662

1.5 Opzet deelrapportage

De bevindingen uit de studentenpeiling onder mbo, hbo en wo studenten worden in deze deelrapportage beschreven. De uitkomsten van dit onderzoek presenteren wij aan de hand van vijf kernthema's:

1. Studievoortgang & studieadvies
2. Voorwaardelijke toelating
3. Onderwijs op afstand
4. Beroepspraktijkvorming
5. Examineren

Per kernthema zal ter introductie kort worden stilgestaan bij de beschrijvende statistiek om vervolgens enkele hoofdtheses te toetsen die zijn afgeleid uit de bevindingen van eerdere deelrapportages van dit onderzoek. Ter illustratie zijn er enkele grafieken en/of figuren van de bevindingen opgenomen in de rapportage. De volledige analyse en bijbehorende grafieken en/of figuren zijn te vinden in bijlage 4 van dit document.

2. Resultaten

2.1 Studievoortgang en studieadvies

COVID-19 en de bijbehorende maatregelen hebben het onderwijs in studiejaar 2020-2021 drastisch veranderd. De verwachting is dat deze veranderingen van het onderwijs invloed hebben gehad op de studievoortgang en daarmee het studieadvies van studenten. Studievertraging is vooral voor eerstejaarsstudenten van belang met oog op het bsa. Om deze informatie te verzamelen zijn eerstejaars studenten die door zijn gegaan met dezelfde opleiding (423) gevraagd of zij in het studiejaar 2020-2021 studievertraging hebben opgelopen. In totaliteit rapporteert 28% van de respondenten dat dit inderdaad het geval is.

Studievertraging mbo-studenten

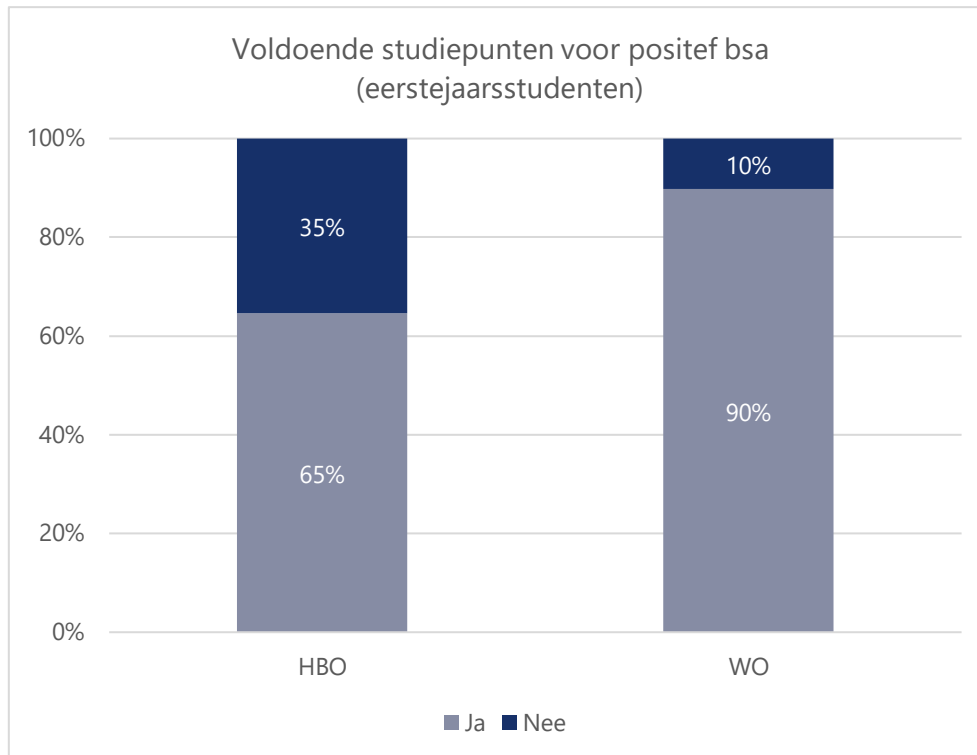
Ruim 32% (77) van de eerstejaars mbo-studenten die door zijn gegaan met dezelfde opleiding (242) geven aan studievertraging te hebben opgelopen. Er is geen verschil te zien tussen mbo-studenten die een BBL of BOL opleiding volgen.

Verdiepend is er naar de geschatte hoeveelheid studievertraging gevraagd. De mate van vertraging lijkt relatief mee te vallen; de grootste groep heeft bijna alles gehaald en een derde van de respondenten heeft meer dan de helft gehaald. De respondenten die een substantiëlere vertraging hebben opgelopen zijn dan ook zeer beperkt. Wederom is er geen verschil zichtbaar tussen mbo-studenten die een BBL of BOL opleiding volgen in de hoeveelheid vertraging. Vervolgens zijn de eerstejaars mbo-studenten (77) gevraagd of zij ondanks hun studievertraging toch mochten doorstromen naar het tweede jaar van de opleiding. Een ruime 79% (61) van deze groep respondenten geeft aan toch door te hebben kunnen stromen naar het tweede jaar van de opleiding, slechts 19% (15) heeft het eerste jaar over moeten doen en de overige respondenten zijn een andere opleiding gaan doen.

Studievertraging studenten hoger onderwijs

Om de studievertraging onder ho-studenten verder in kaart te brengen is deze groep specifiek bevestigd naar het bsa. Onder eerstejaars ho-studenten die door zijn gegaan met dezelfde opleiding (181) rapporteert 24% (43) dat zij volgens regulieren bsa regels een negatief studieadvies zouden hebben gekregen en er dus sprake is van studievertraging, daar tegenover staat een groep van ruim 74% (134) van de respondenten die wel voldoende studiepunten hebben behaald volgens de regulieren bsa regels door te gaan naar het tweede jaar. Wanneer we vervolgens het verschil tussen hbo en wo uitlichten valt op dat onder hbo-studenten (101) deze cijfers minder positief uitvallen (figuur 3). In de groep hbo-studenten (101) heeft 35% (35) een negatief bsa ontvangen, dit tegenover 65% (64) dat een positief bsa heeft gekregen. Dit terwijl voor wo-studenten (80) geldt dat slecht 10% (8) een negatief bsa en bijna 90% (70) een positief bsa heeft gekregen.

De ho-studenten die aangeven studievertraging te hebben opgelopen (43) zijn vervolgens bevestigd naar de mate van studievertraging. Over het geheel genomen lijkt de mate van studievertraging onder ho-studenten mee te vallen, wederom zijn het voornamelijk de hbo-studenten die zowel vaker als meer studievertraging rapporteren. In figuur 3 is zichtbaar dat ongeveer een derde van de hbo-studenten rapporteert minder dan de helft van de studiepunten gehaald te hebben en iets meer dan een tiende heeft bijna of helemaal niets gehaald. Wanneer studievertraging binnen het ho vervolgens uitsplitsen naar sectoren valt op dat de volgende sectoren iets vaker worden genoemd: economie, gezondheidszorg en techniek.

Vervolgens is aan de eerstejaars ho-studenten (43) gevraagd of zij ondanks onvoldoende studiepunten voor het bsa toch mochten doorstromen naar het tweede van de opleiding. Een kleine 47% (20) van de respondenten bevestigd dat zij ondanks hun studieachterstand toch hebben mogen doorstromen naar het tweede studie jaar, 51% (22) van de respondenten heeft aan het eerste jaar opnieuw te moeten volgen en een respondent is aan een andere studie begonnen. Eerder hebben we geconstateerd dat de vertraging voornamelijk bij hbo-studenten speelt, dit zien we wederom ook terug in deze cijfers. Wanneer we dit uitsplitsen naar opleidingsniveau zien we dat bijna 60% (20) van de hbo-studenten die onvoldoende punten hebben gehaald (35) in studiejaar 2020-2021 hun eerste jaar over hebben moeten doen. Daartegenover staat een ruime 40% (15) van de hbo-studenten die wel gebruik hebben kunnen maken van de soepelere overgangsregelingen.

Hoofdpijnen studievertraging en studieadvies

Op basis van de literatuurstudie en expertgesprekken is de verwachting dat opleidingsniveau negatief samenhangt met studievertraging, dit betekent dat lagere opleidingsniveaus meer studievertraging zouden hebben en dat hogere opleidingsniveau juist minder studievertraging oplopen. Deze verwachting is gebaseerd op de volgende elementen. Ten eerste, de mate waarin het onderwijs per opleidingsniveau geschikt is om digitaal te geven, zo hebben mbo niveau 2 opleidingen veel praktijklessen die niet bijzonder geschikt zijn voor afstandsonderwijs terwijl theoretische hoorcolleges op de universiteit zich hier beduidend beter voor lenen. Ten tweede, de mate waarin beroepspraktijkvorming (bpv) of stages deel uitmaken van het verplichte curriculum van de opleiding, dit aangezien veel bpv en stages vertraagd zich geraakt of zelfs helemaal geen doorgang konden vinden door COVID-19. Tot slot, de mate waarin de studentenpopulatie over de benodigde competenties beschikt die afstandsonderwijs behoeft, zoals concentratievermogen, zelfstandig werken, zichzelf kunnen motiveren en informatie opnemen door te luisteren en te lezen.

Op basis van deze elementen is de verwachting dat dat mbo-studenten over het algemeen meer geraakt zouden worden door de aanpassingen in het onderwijs naar aanleiding van de corona en de daaraan gerelateerde maatregelen dan ho-studenten. Verdiepend is de verwachting dat binnen het mbo dit verschil ook aanwezig zal

zijn tussen de verschillende niveaus alsmede dat binnen het ho. Hbo-studenten ondervinden meer vertragingen dan wo-studenten.

De verwachtingen kunnen grotendeels bevestigd worden op basis van de data uit dit onderzoek. Wanneer we mbo met het ho vergelijken valt op dat van de mbo-studenten 32% (77) een achterstand rapporteert tegenover 24% (43) van de ho-studenten. Binnen het ho valt op dat aanzienlijk meer hbo-studenten vertraging hebben opgelopen, met ruim 35% (35) van de hbo-responsgroep tegenover slechts 10% (8) van de wo- responsgroep. In dat opzicht is het verschil tussen mbo niveau 3 of 4 en het hbo bijna verwaarloosbaar.

2.2 Voorwaardelijke toelating

Voorwaardelijk toelating mbo

De mbo-studenten die zijn gestart op een vervolgopleiding in het mbo of hbo zijn gevraagd of zij te maken hebben gehad met voorwaardelijke toelating bij de stap naar hun vervolgstudie. Van de bevroegde groep zijn in totaal 83 mbo-studenten die na studiejaar 2020-2021 aan een vervolgopleiding in het mbo zijn begonnen. Vooral studenten van niveau 2 en 3 stromen door naar een vervolgopleiding binnen het mbo. Het overgrote deel van de groep mbo-studenten dat doorstroomt naar een vervolgopleiding (83) doet dit terwijl zij hun vorige opleiding volledig hebben afgerond, dat betreft ruim 90% (75). Slechts 10% (8) van deze groep geeft aan dat zij het diploma van hun vorige mbo-opleiding nog niet hadden behaald voordat zij begonnen aan de vervolgopleiding. Van deze 8 respondenten die voorwaardelijk zijn toegelaten had niemand in februari 2022 zijn voorgaande diploma alsnog gehaald. Wanneer deze 8 respondenten werden bevroegd of zij verwachten dat dit nog wel ging lukken, rapporteerde de helft (4) dat zij dachten dat dit nog wel zou lukken en de andere helft (4) dat zij dit diploma niet meer zouden gaan halen. Vrijwel alle respondenten (7) verwachten hun nieuwe opleiding wel succes af te ronden.

Wanneer we de voorwaardelijk toelating uitsplitsen naar opleidingsniveau valt op dat voornamelijk mbo niveau 4 studenten gebruik hebben gemaakt van voorwaardelijke toelating in de toestroom naar een andere opleiding toe. Naast de 83 mbo-studenten die zijn doorgestroomd naar een andere mbo-opleiding zijn er in totaal 29 mbo-studenten doorgestroomd naar een vervolgopleiding in het hbo. In deze groep rapporteert geen enkele respondenten dat zij zijn doorgestroomd zonder hun vorige opleiding te hebben afgerond. Er kan dus niet gerapporteerd worden over de ervaringen van studenten in deze met betrekking tot voorwaardelijke toelating tussen mbo en hbo.

Voorwaardelijk toelating hoger onderwijs

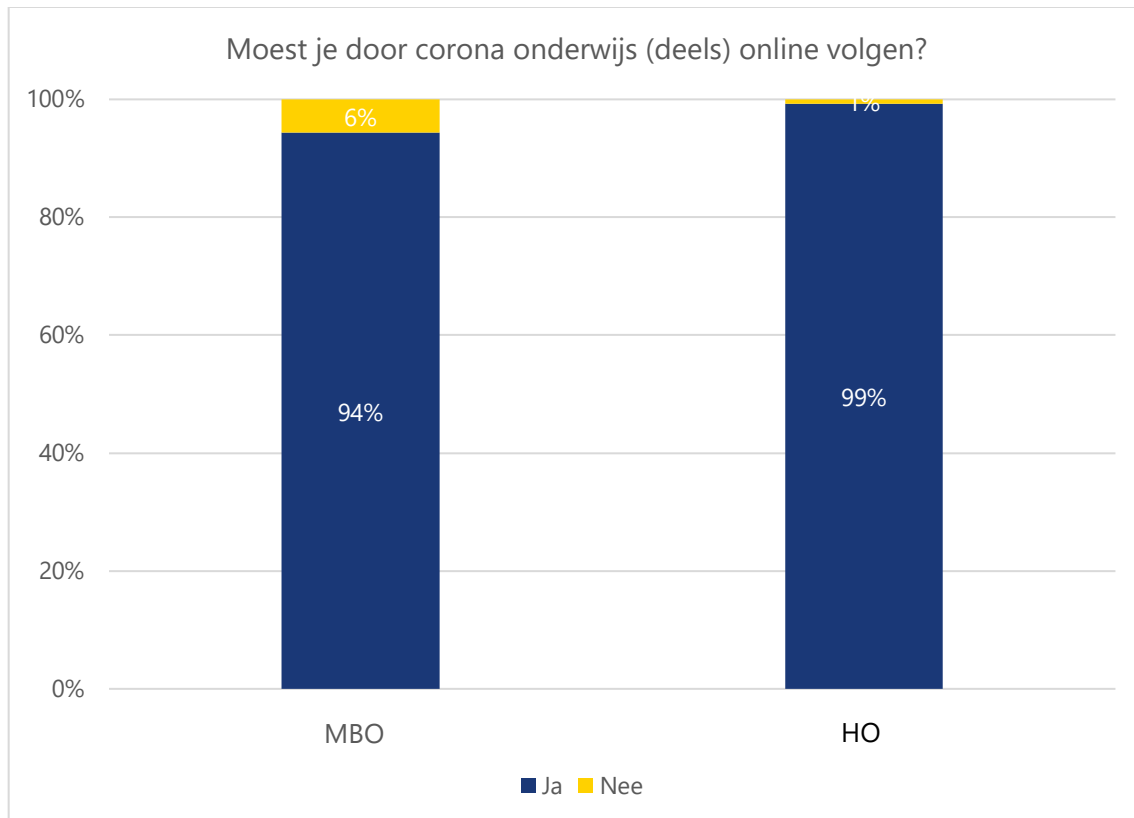
Ho-studenten die zijn gestart aan een vervolgopleiding zijn ook gevraagd of zij voor de start van hun vervolgopleiding, hun vorige opleiding volledig hebben afgerond. Van de 28 ho studenten die aangeven te zijn begonnen aan een vervolgopleiding, geeft slechts 11% (3) dat zij nog niet alle studiepunten van hun vorige opleiding hadden gehaald voor dat zij zijn gestart met hun vervolgopleiding. Het gaat hier in alle drie de gevallen op een wo-student. Wanneer deze drie respondenten werden gevraagd of zij te maken hadden met voorwaardelijke toelating zegt slechts één respondent dat dit het geval is, de andere twee respondenten geven aan wel te voldoen aan de voorwaarden of het niet te weten. De respondent die voorwaardelijk is toegelaten rapporteert dat hij/zij inmiddels erin geslaagd zijn de vorige opleiding af te ronden.

Hoofdpijnen voorwaardelijk toelating

Het valt op dat voorwaardelijke toelating in beperkte mate van toepassing is geweest op de populatie. Van de groep mbo-studenten in deze steekproef die reeds gestart zijn aan een vervolgopleiding binnen het mbo (83) heeft slechts 10% (8) van deze groep niet hun vorige opleiding afgerond voordat zij zijn begonnen aan de vervolgopleiding. Er waren geen respondenten die rapporteerden zonder afgeronde mbo-diploma te zijn

toegelaten op een vervolgopleiding binnen het hbo. De voorwaardelijke toelating was onder de ho-studenten eveneens zeldzaam, slechts 11% (3) van de studenten die aan een vervolgopleiding (28) zijn begonnen geven aan dat zij op hun vorige opleiding niet alle studiepunten hebben behaald; slechts één respondent geeft aan dat het gaat om voorwaardelijke toelating

2.3 Onderwijs op afstand

Figuur 5 | MBO: N=779 | HO: N=662

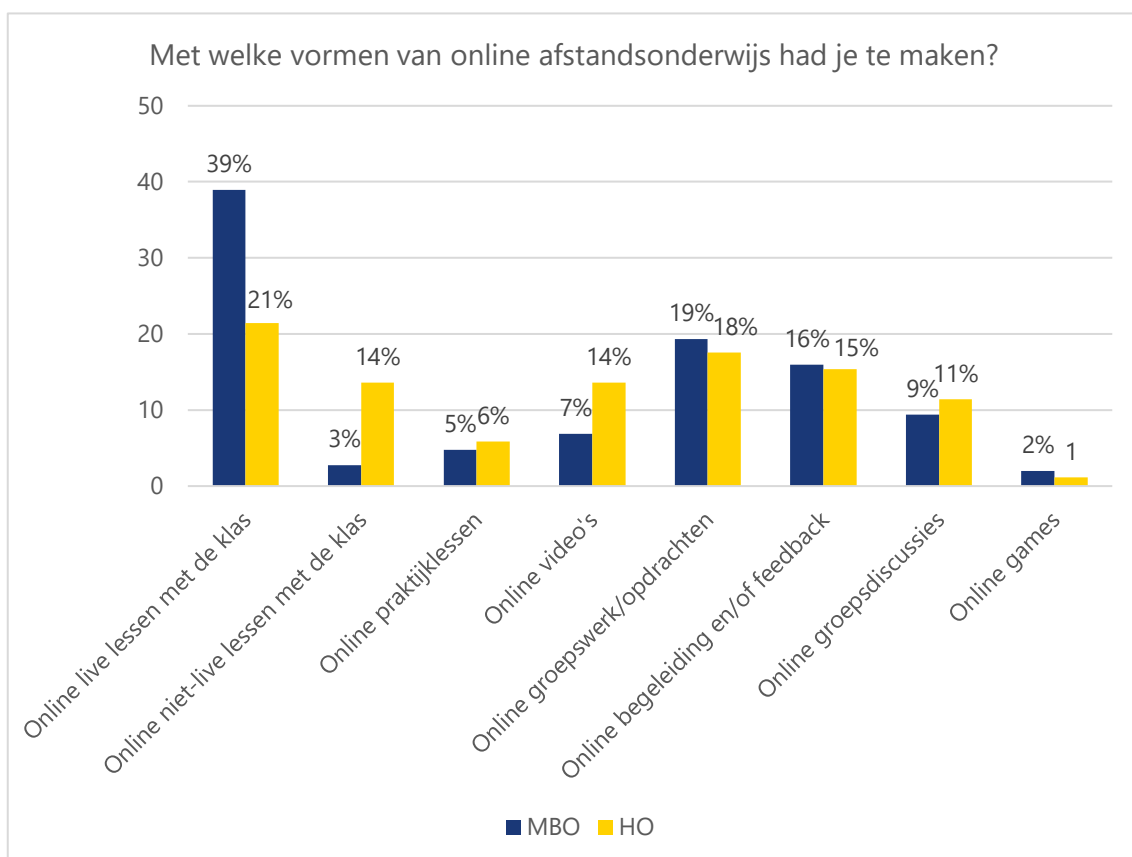
COVID-19 en de bijbehorende maatregelen hebben voor substantiële aanpassingen in het onderwijs gezorgd, anno 2022 in het online afstandsonderwijs niet meer weg te denken uit het mbo en ho. Onderwijsinstellingen hebben ongekend snel moeten schakelen om dit afstandsonderwijs mogelijk te maken en het onderwijs zo goed mogelijk doorgang te laten vinden ten tijden van een pandemie. Wij hebben de studenten (1441) gevraagd of zij door corona online afstandsonderwijs hebben moeten volgen, een overtuigende 97% (1392) geeft aan dat dit inderdaad (gedeeltelijk) het geval was. Slechts 3% (49) studenten geven aan dat zij geen online afstandsonderwijs hebben gevolgd door toedoen van corona. Wanneer we dit uitsplitsen naar mbo en ho valt op dat de groep die geen online afstandsonderwijs heeft genoten voornamelijk mbo-studenten zijn, vrijwel alle hogere onderwijs studenten rapporteren wel digitaal onderwijs te hebben gevolgd (figuur 5).

Vormen online afstandsonderwijs

Vervolgens hebben we de respondenten die online afstandsonderwijs hebben gevolgd (1392) gevraagd met wat voor vormen van online afstandsonderwijs zij te maken hadden. De antwoorden van de respondenten worden weergegeven in absolute aantallen, het was mogelijk om meerdere antwoorden te geven.

Los van de inhoud van de antwoorden is het opvallend dat mbo-studenten aanzienlijk minder antwoordopties hebben aangevinkt dan hun medestudenten op het ho, de 735 mbo-studenten zijn verantwoordelijk voor 1831 antwoorden over vormen van online onderwijs terwijl de 657 ho-studenten maar liefst 3058 antwoordmogelijkheden hebben ingevuld. In figuur 6 zijn de antwoorden van zowel de mbo-studenten (735) als de ho-studenten (657) zichtbaar, het was mogelijk voor respondenten om meerdere antwoorden te geven dus het percentage is berekend over het totaal aantal gegeven antwoorden per niveau.

Inhoudelijk valt op dat voor zowel mbo als ho online live lessen met de klas veruit het meest gerapporteerd wordt als online les vorm (figuur 6). Ook online groepswerk/groepsopdrachten en online begeleiding en/of feedback wordt door beide groepen vrij constant genoemd. Grotere verschillen tussen de groepen zijn zichtbaar bij online niet-live lessen met de klas, online video's en groepsdiscussies, deze vormen van online afstandsonderwijs zijn voornamelijk door ho-studenten gerapporteerd.

Figuur 6 | MBO: N=1831 | HO: N=3058 [meerdere antwoorden geven was mogelijk]

Tevredenheid online afstandsonderwijs

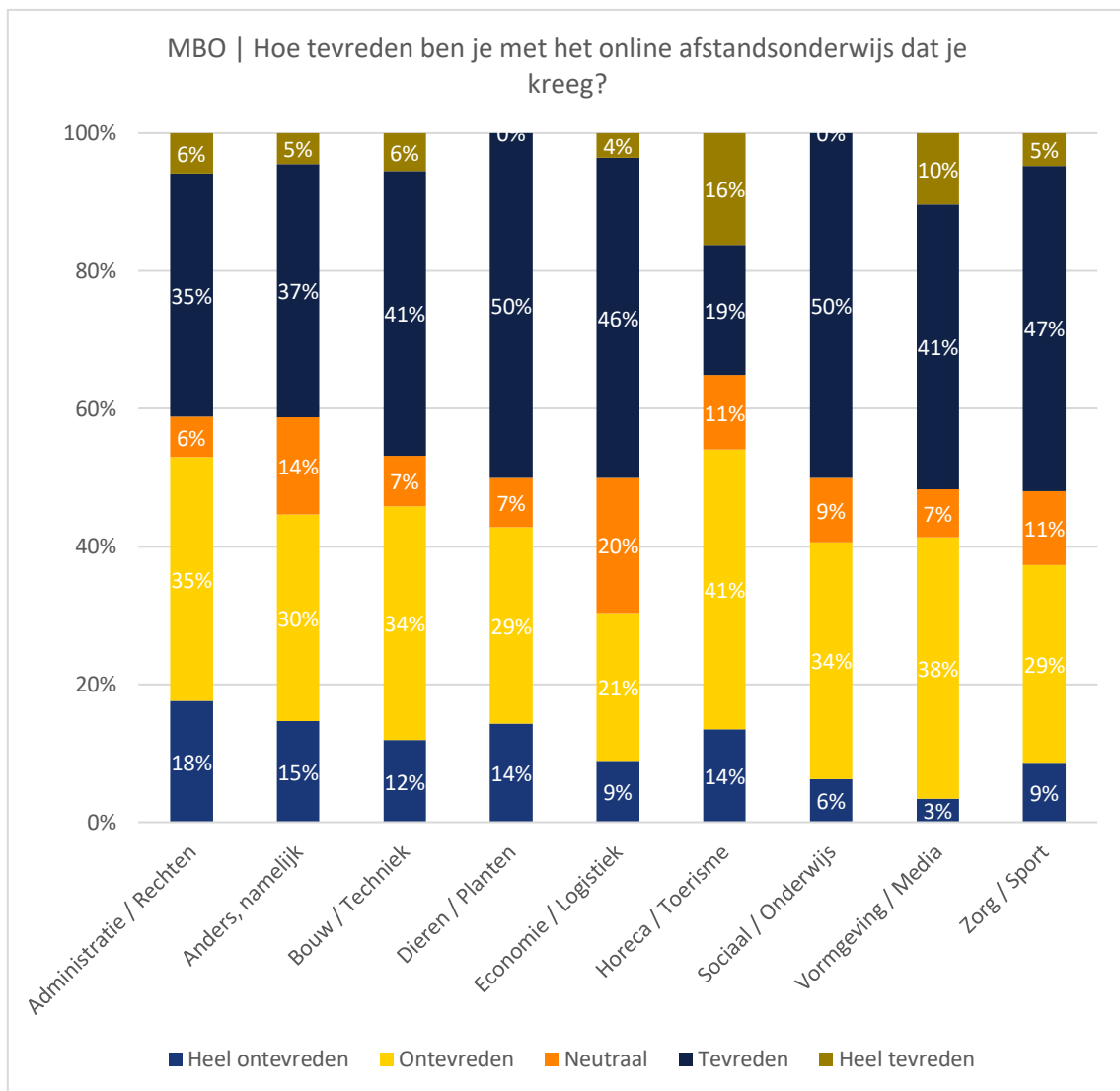
Vervolgens zijn respondenten gevraagd hoe tevreden zij zijn met het online afstandsonderwijs wat zij hebben ontvangen gedurende het studiejaar 2020-2021. Over het algemeen genomen zijn de respondenten gematigd positief, de meerderheid is neutraal tot heel tevreden. De resultaten van zowel de mbo, hbo als wo-studenten zijn vrij vergelijkbaar. Toch zijn er ook verschillen zichtbaar, wo-studenten zijn over het geheel genomen licht positiever over het online afstandsonderwijs wat zij hebben ontvangen. Wanneer we de groep mbo-studenten nader bekijken zijn er echter geen grote verschillen zichtbaar tussen de vier mbo-niveaus, de fluctuaties die zichtbaar zijn kunnen worden toegeschreven aan een sterk wisselende N en daardoor niet te verder te generaliseren.

Wanneer we vervolgens de tevredenheid van studenten over online afstandsonderwijs verder uitgesplitst naar sector, doen we dit voor mbo en ho apart. In figuur 7 zijn de resultaten van de mbo-studenten in onze steekproef te zien, hierin vallen een aantal zaken op. Zo wordt er relatief negatiever gerapporteerd over de tevredenheid met het online afstandsonderwijs door studenten uit de sectoren Horeca / Toerisme en Administratie / Rechten en juist relatief positief in de sector Economie / Logistiek. Verder zijn de resultaten tussen de overige sectoren vrij gelijkwaardig. Wederom is het van belang om de variërende N per sector mee te nemen in het interpreteren van deze resultaten.

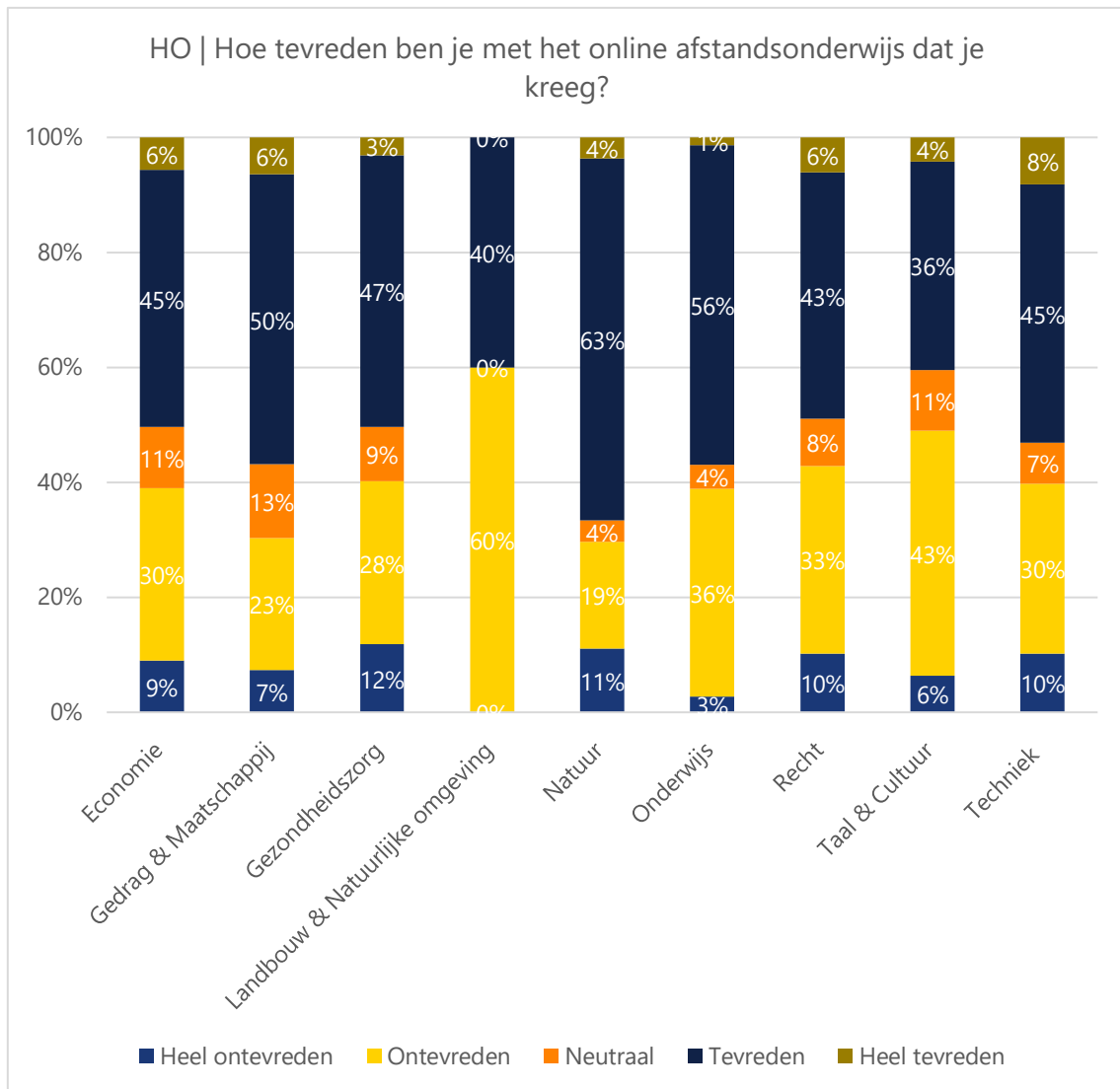
In figuur 8 is de tevredenheid met het online afstandsonderwijs onder ho-studenten te zien uit onze steekproef. Respondenten uit het ho rapporteren iets positiever over dit thema dan hun mbo medestudenten. Gemiddeld is meer dan de helft van de respondenten tevreden of heel tevreden. Daarnaast vallen ook een paar sectoren in het bijzonder op, zo zijn respondenten uit de sector Natuur het meest uitgesproken positief. Waar de sectoren Taal & Cultuur en Landbouw & Natuurlijke omgeving juist het negatiefste over dit thema rapporteren. Echter, moeten wij deze resultaten met een korreltje zout nemen. Het gaat in de sector Landbouw & Natuurlijke omgeving om vijf respondenten totaal en in de sector Natuur ook maar om 27 respondenten.

Gewenste verdeling: onderwijs thuis en onderwijs op school

De respondenten (1385) zijn vervolgens bevraagd hoe zij het liefst de verdeling tussen onderwijs thuis en onderwijs op school zouden willen zien, de resultaten hiervan zijn zichtbaar in figuur 9 voor mbo, hbo en wo studenten uit onze steekproef. In het algemeen valt op dat vrijwel niemand 100% thuis onderwijs als wenselijk ziet. Gemiddeld wil ongeveer 70% (1003) van de respondenten liever niet meer dan 25% van het onderwijs thuis volgen. Ook zijn er verschillen tussen de drie groepen studenten zichtbaar in de steekproef, zo zijn mbo-studenten met een overtuigende 50% (359) voorstander van 100% onderwijs in de klas, waar dit voor hbo en wo slechts een kwart van de respondenten bedraagt. Onder de hbo en wo studenten heeft men een sterke voorkeur voor 25% thuis en 75% op de onderwijsinstelling.

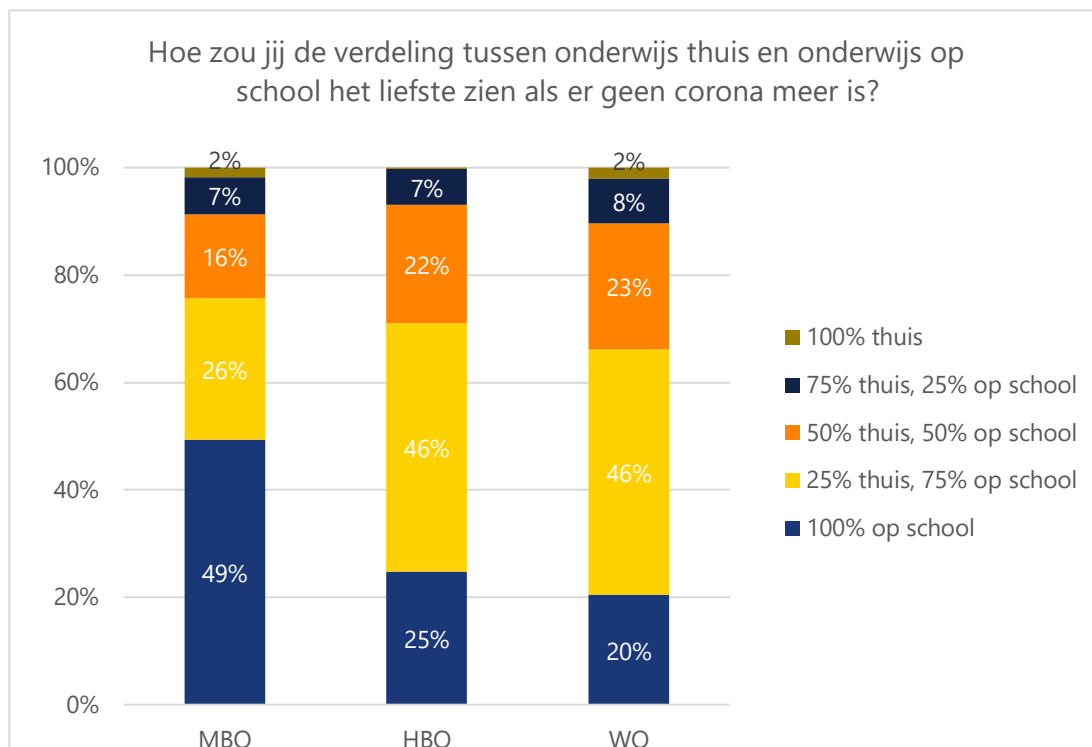

Figuur 7 | Administratie: N=34 | Anders: N=177 | Bouw: N=109 | Dieren: N=28 | Economie: N=56 | Horeca: N=37 | Sociaal: N=37 | Vormgeving: N=29 | Zorg: N=233

Figuur 8 | Economie: N=123 | Gedrag & M: N=109 | Gezondheidszorg: N=127 | Landbouw: N=5 | Natuur: N=27 | Onderwijs: N=72 | Recht: N=49 | Taal & C: N=47 | Techniek: N=98

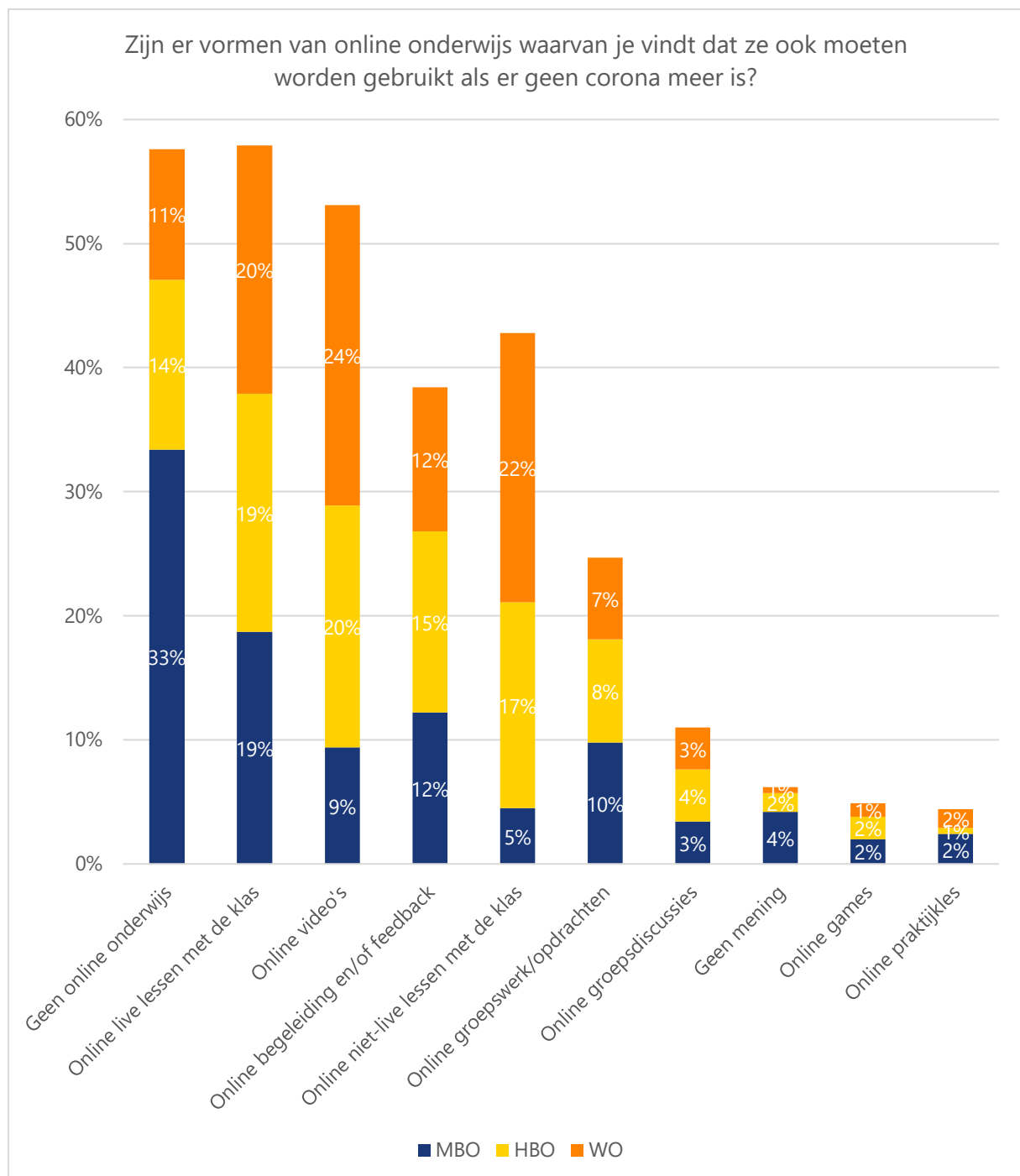
Figuur 9 | MBO: N=728 | HBO: N=359 | WO: N=298

Online afstandsonderwijs – Wat willen studenten behouden en wat juist niet?

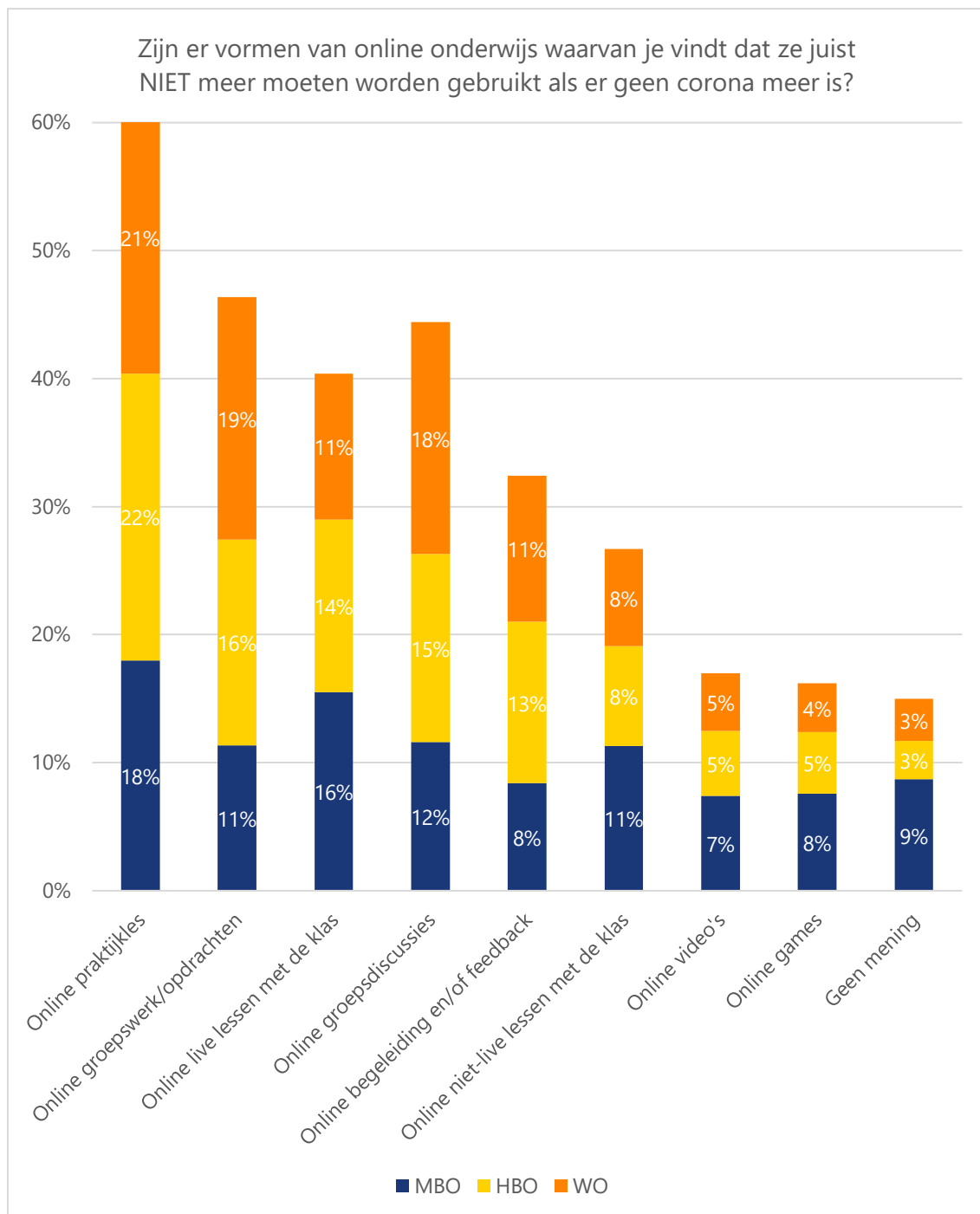
Als laatste onderdeel van dit thema zijn studenten gevraagd welke vormen van online afstandsonderwijs wel en juist niet behouden moeten worden in de toekomst. De antwoorden zijn uitgesplitst naar mbo, hbo en wo respondenten, de totale populatie per niveau is dan ook de referentiecategorie. Het was mogelijk om meerdere antwoorden te geven, het totaal aantal antwoorden bedraagt 2351. In figuur 10 zijn de vormen van online afstandsonderwijs te zien die respondenten graag zouden willen behouden in de toekomst. Een van de meest gegeven antwoorden is dat men geen enkele vorm van online onderwijs wil behouden (513), dit betreft maar liefst een derde van alle antwoorden (357) die mbo-studenten hebben gegeven. Wat betreft de daadwerkelijke vormen van online afstandsonderwijs, is men over de hele linie genomen vrij positief over online live lessen met de klas en online video's (of kennisclips). Online groepsdiscussies, online games of online praktijk lessen worden ongeacht niveau niet als wenselijke vorm van het toekomstige online afstandsonderwijs gezien. Ook zijn er enkele verschillen zichtbaar tussen de drie onderwijs niveaus, zo valt het op dat mbo-studenten in deze steekproef minder zitten te wachten op online video's of online niet-live lessen met de klas dan hun hbo of wo medestudenten.

In figuur 11 zijn de vormen van online afstandsonderwijs te zien die respondenten niet willen behouden in de toekomst. Over het algemeen is de omgekeerde trend zichtbaar van de vorige vraag, online praktijklessen en online groepsdiscussies worden samen met online groepswork het meest genoemd als vormen die niet behouden moeten worden. Echter valt op dat online games wederom niet genoemd worden, het lijkt erop dat respondenten hier vrij ambivalent tegenover staan. Een andere punt van aandacht is online live lessen met de klas, deze wordt ook vrij vaak genoemd in het kader van niet behouden, terwijl dezelfde onderwijs vorm juist ook de meest

genoemde vorm was die juist wel behouden zou moeten worden van het online afstandsonderwijs. De meningen lijken hier dan ook sterk over verdeeld onder de respondenten.

Figuur 10 | MBO: N=1068 | HBO: N=662 | WO: N=621 [meerdere antwoorden geven was mogelijk]

Figuur 11 | MBO: N=1991 | HBO: N=1065 | WO: N=866 [meerdere antwoorden geven was mogelijk]

Hoofdpijnen online afstandsonderwijs

In het algemeen kunnen we concluderen dat mbo en ho-studenten veelal dezelfde vormen van online onderwijs hebben genoten. Er zijn een paar lesmethodes die door vrijwel alle groepen in grote getalen worden genoemd, het gaat hier om online live lessen met de klas, online samenwerken/groepsopdrachten en online begeleiding/feedback. Waar er bij de ho populatie iets meer variatie blijkt te zijn in online les vormen, bestonden deze ook vaker uit zelfstandige taken zoals het kijken van niet-live online lessen en kennisclips. Het lijkt erop dat binnen het mbo onderwijs er voornamelijk ingezet is op live online activiteiten met begeleiding of groepsgenoten en in mindere mate zelfstandige vormen van onderwijs.

Er is een licht verschil zichtbaar in de mate van tevredenheid aangaande het online afstandsonderwijs op basis van opleidingsniveau. Echter rapporteren hbo-studenten en mbo-studenten hele gelijkwaardige resultaten wat betreft de tevredenheid. Enkel wo-studenten rapporteren voorzichtig meer positief over hun ervaringen met online afstandsonderwijs. Verder, wanneer we de mbo-populatie verder uitsplitsen lijken mate van tevredenheid met het opleidingsniveau niet verder verband te houden met het niveau van de mbo-opleiding.

In de wensen rondom de verdeling van onderwijs thuis en onderwijs op school zien we dat de drie groepen in toenemende mate meer online afstandsonderwijs wenselijk vinden; waarbij mbo-studenten het minst positief zijn over online afstandsonderwijs en wo-studenten het meest positief hierover rapporteren. Een meerderheid van de mbo-studenten rapporteert dan ook dat zij 100% van het onderwijs op school zouden willen volgen, in het geval van ho-studenten zijn dit beduidend lagere percentages.

De belangrijkste punten die men zou willen behouden van het online afstandsonderwijs zijn: online live lessen met de klas, online video's (kennisclips) en online begeleiding/feedback. De belangrijkste punten die studenten niet willen behouden zijn: online praktijk lessen, online groepswork/opdrachten en online live lessen met de klas.

2.4 Beroepspraktijkvorming & stages

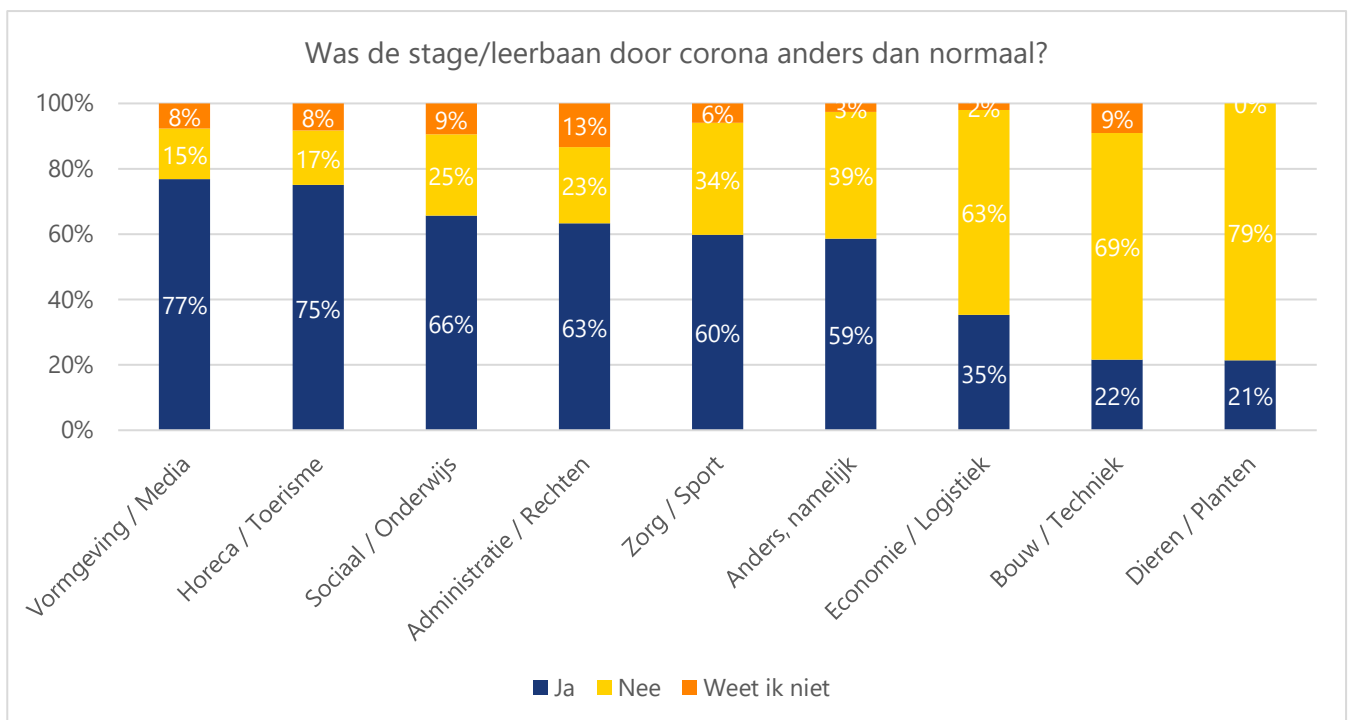
Door de invloed van COVID-19 en bijbehorende maatregelen moesten veel sectoren hun deuren gedurende meerdere perioden gedeeltelijk of volledig sluiten, denk hierbij aan de horeca, contactberoepen en retail. Maar er waren ook sectoren die juist op volle toeren draaide door de toegenomen vraag naar hun dienstverlening, zoals in de zorg en de ICT. Deze veranderingen hebben hun weerslag gehad op de mate waarin en manier waarop studenten hun bpv en stages in studiejaar 2020-2021 hebben kunnen lopen.

Beroepspraktijkvorming mbo

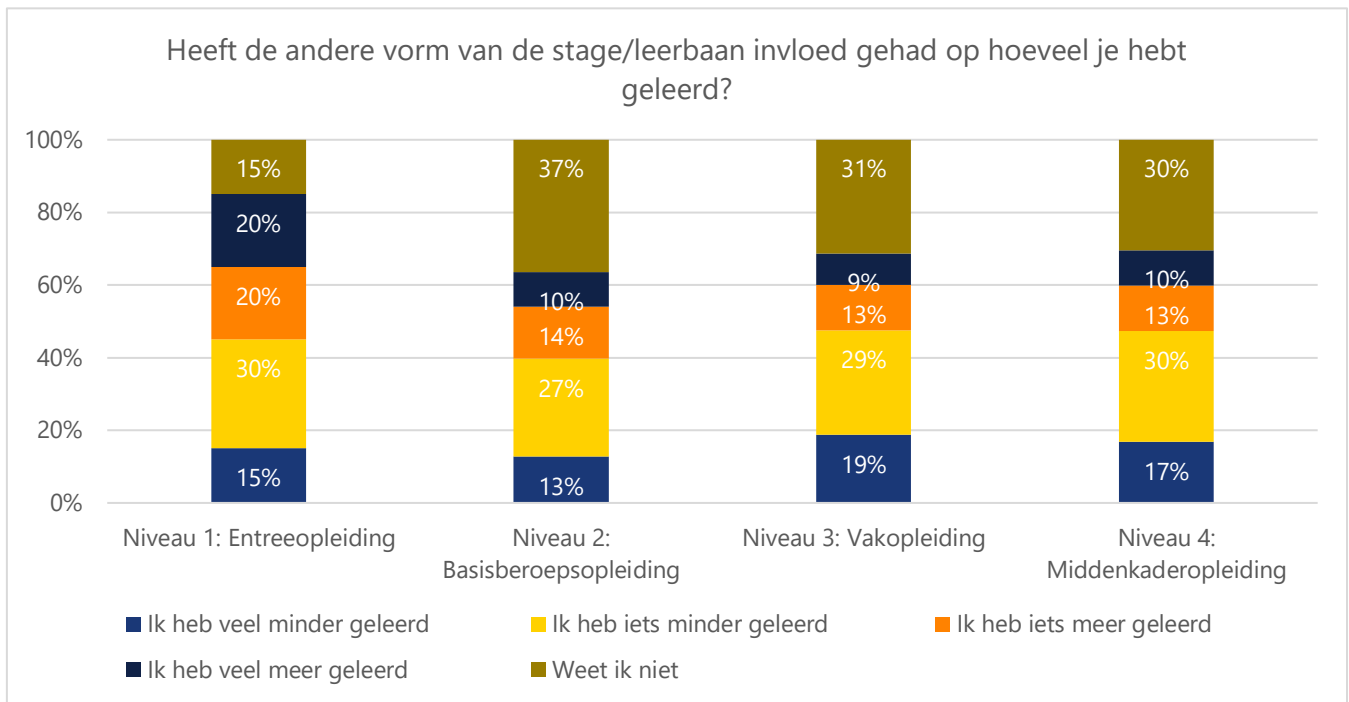
Van de 779 mbo-studenten in dit onderzoek geeft 87% (675) aan dat zij in het studiejaar 2020-2021 stage hebben gelopen of een leerbaan hebben gehad. Daartegenover staat 13% (104) mbo-studenten die geen leerbaan of stage hebben gehad. Van deze 104 mbo-studenten die geen leerbaan of stage hebben gehad heeft 30% (31) aan dat zij normaal gesproken wel een stage of een leerbaan hadden moeten hebben. Van deze 31 respondenten geeft 74% (23) aan dat zij geen stage of leerbaan hadden vanwege corona. Wanneer we vervolgens naar de sectoren kijken waar de respondenten die geen stage of leerbaan hebben kunnen volgen vanwege corona aan toebehoren, valt op dat bijna de helft actief is in de Zorg / Sport sector.

Mbo-studenten die aangeven dat hun stage of leerbaan wel doorgang heeft kunnen vinden in het studiejaar 2020-2021 (675) zijn gevraagd of hun ervaring anders was dan normaal vanwege corona. Ongeveer de helft van de mbo-studenten (347) geeft aan dat corona inderdaad invloed heeft gehad op hun stage of leerbaan. Wanneer we dit uitsplitsen naar mbo-niveau valt op dat de antwoorden vrij gelijkwaardig zijn tussen de verschillende opleidingsniveaus. Vervolgens hebben we de vraag of de stage of leerbaan anders was vanwege corona ook uitgesplitst naar sector (zie figuur 9). Stages of leerbanen binnen sectoren zoals Economie / Logistiek, Bouw / Techniek en Dieren / Planten lijken minder sterk te zijn geraakt door corona dan het geval is voor andere sectoren. Studenten uit de volgende sectoren rapporteren het meest dat hun stage of leerbaan anders is verlopen dan normaal: Horeca / Toerisme, Sociaal / Onderwijs en Zorg / Sport, dit zijn dan ook sectoren die sterk te lijden hebben gehad onder corona of het desbetreffende beleid. Ook studenten in de sector Vormgeving / Media rapporteren dat hun leerbaan of stage beïnvloed is door corona, echt gaat dit om een dusdanige kleine populatie (13) dat dit hier geen generaliserende conclusies aan kunnen worden verbonden.

Meer dan de helft van de mbo-studenten (347) geeft aan dat hun stage of leerbaan anders was vanwege corona. Deze groep hebben we vervolgens gevraagd in hoeverre deze andere vorm van de stage of leerbaan invloed heeft gehad op hoeveel zij hebben geleerd, de antwoorden hierop zijn uitgesplitst naar de vier mbo-niveaus (figuur 10). Over het algemeen zien we dat respondenten relatief negatief zijn over de educatieve waarde van de ander vorm van hun stage of leerbaan, bijna de helft van de respondenten van ieder niveau geeft aan (veel) minder geleerd te hebben. Alleen de studenten van niveau 2 zijn hier iets gematigder in, slechts 40% (25) van hen geeft aan (veel) minder geleerd te hebben. Voor de niveaus 2 t/m 4 geeft ruim een derde van de respondenten aan niet te weten of zij minder geleerd hebben, dit getal ligt iets lager voor de niveau 1 studenten. Verder valt op dat voor niveau 2 t/m 4 slechts een kwart van de respondenten aangeeft (veel) meer te hebben geleerd, alleen voor niveau 1 lag dit aanmerkelijk hoger met 40% (8) van de studenten die rapporteerde (veel) meer geleerd te hebben, echter betreft dit wederom maar een kleine populatie waardoor hier geen conclusies aan te verbinden zijn.

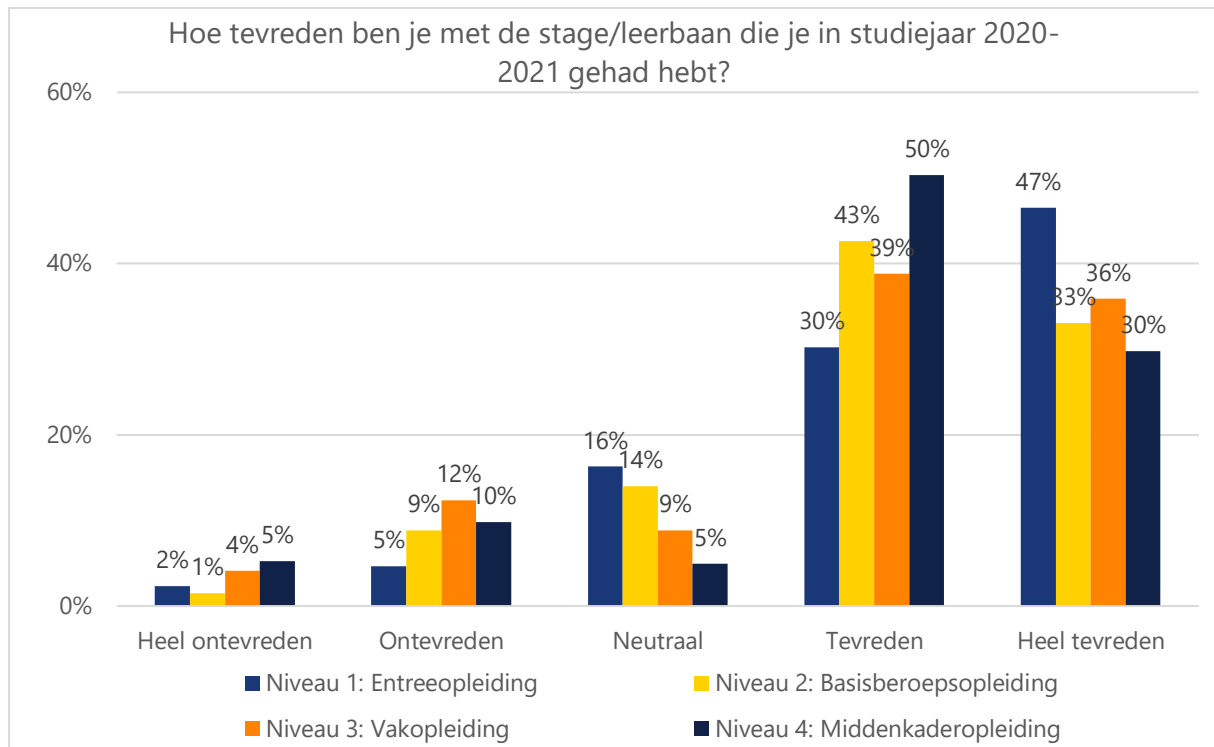

Figuur 9 | Totaal: N=675 | Vormgeving: N=13 | Horeca: N=36 | Sociaal: N=32 | Administratie: N=30 | Zorg: N=219 | Anders: N=155 | Economie: N=51 | Bouw: N=111 | Dieren: N=28

Figuur 10 | Totaal: N=347 | Niveau 1: N=20 | Niveau 2: N=63 | Niveau 3: N=80 | Niveau 4: N=184

Alle mbo-studenten die een stage of leerbaan (675) in studiejaar 2020-2021 hebben we naar hun tevredenheid met de stage of leerbanen gevraagd, deze resultaten zijn uitsplitst naar de vier mbo-niveaus (figuur 11). Over het geheel genomen wordt er bijzonder positief gerapporteerd over de mate van tevredenheid met de stages en leerbanen, dit ondanks dat zeker de helft (347) rapporteerde dat hun stage of leerbaan anders was dan normaal vanwege corona. Voor alle vier de mbo-niveaus geldt dan minimaal 75% van de respondenten aangeeft (heel) tevreden te zijn met hun stage of leerbaan in leerjaar 2020-2021. Wat verder opvalt is dat mbo niveau 3 en 4 iets vaker aangeven (heel) ontevreden te zijn dan hun medestudenten op niveau 1 en 2, maar dat gaat om beperkte aantallen.

Figuur 11 | Totaal: N=675 | Niveau 1: N=43 | Niveau 2: N=136 | Niveau 3: N=170 | Niveau 4: N=326

Stages hoger onderwijs

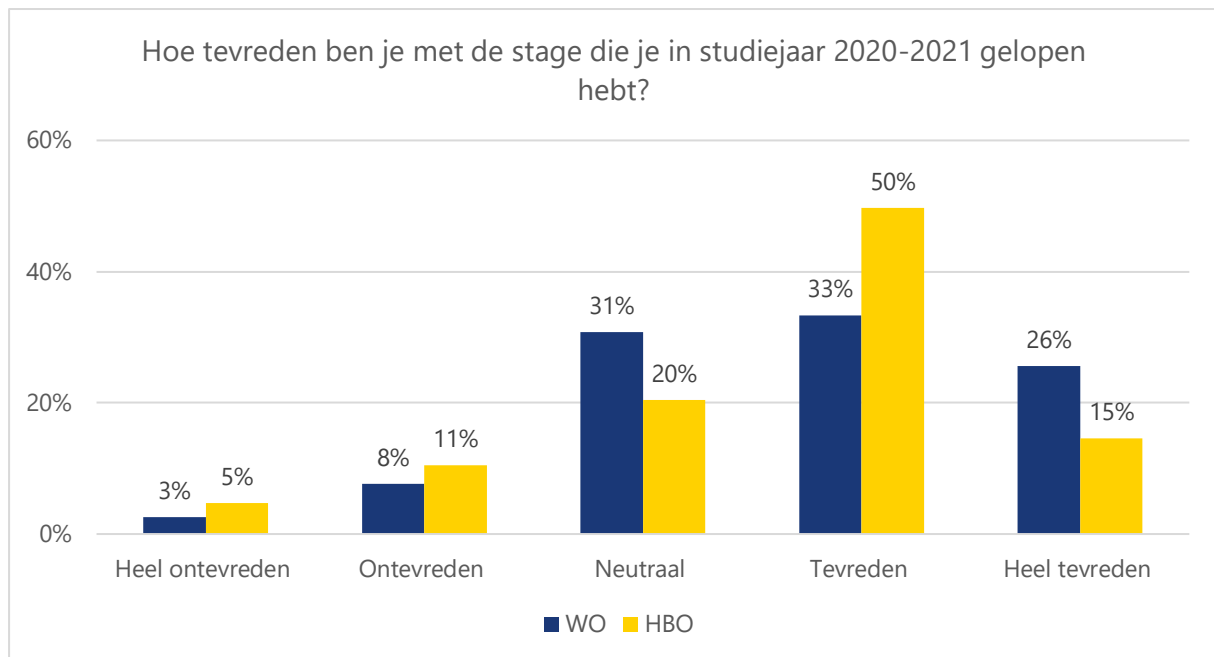
Ook de respondenten in het ho hebben we bevestigd naar hun ervaringen met stages tijdens COVID-19 in studiejaar 2020-2021. In totaal zijn er 662 ho respondenten, slechts 32% (210) van hen rapporteert dat zij in dat studiejaar een verplichte stage heeft gelopen. Ruim 80% (171) van deze groep volgt een studie op het hbo. Van de 452 respondenten die aangeven dat zij geen verplichte stage hebben gelopen vorig studie jaar geeft slechts 4% (17) aan dat dit wel de bedoeling was. Van deze 17 respondenten volgt 80% (14) een hbo opleiding. Verder blijkt dat van de 17 respondenten die aangeven dat zij vorige studiejaar geen stage hebben gelopen terwijl dit wel een verplicht onderdeel van hun studiecursus was 71% (12) van hen rapporteert dat dit een gevolg was van de coronamaatregelen. Wanneer we deze 12 respondenten uitsplitsen naar sectoren zien we geen bijzonderheden, dit heeft waarschijnlijk te maken met de zeer beperkte omvang van deze groep.

Van de 210 respondenten die in het studiejaar 2020-2021 wel een verplichte stage hebben gelopen, geeft ruim 70% (151) aan dat hun stage anders was dan in normale jaren vanwege corona. Wanneer we het ho uitsplitsen naar hbo en wo, zien we dat antwoorden vrijwel volledig overeenkomen met elkaar. Dit ondanks dat de hbo-populatie goed is voor ruim 81% (171) van de populatie van de respondenten die een verplichte stage hebben gelopen, tegenover 19% (39) wo-studenten.

De 151 ho-studenten die rapporteerde hun stage anders was dan normaal vanwege corona hebben we gevraagd of dit invloed heeft gehad op hoeveel zij geleerd hebben tijdens deze stage. Deze resultaten hebben we ter volledigheid ook uitgesplitst naar wo en hbo. De resultaten van deze twee groepen liggen wederom heel dicht bij elkaar, ruim 59% (71) van de hbo en 65% (19) van de wo respondenten geeft aan dat zij (veel) minder hebben geleerd dan normaal. Maar een tiende van beide groepen rapporteert zij (veel) meer geleerd hebben tijdens de aangepaste stage. De overige respondenten geven aan neutraal te zijn hierover.

Alle ho-studenten die een stage hebben gelopen (210) in studiejaar 2020-2021 hebben we gevraagd naar hun tevredenheid met de gelopen stage, de resultaten hebben we opgesplitst tussen wo en hbo (figuur 12). Het valt op dat beide groepen studenten overwegend positief zijn over hun stage, dit ondanks dat 71% (151) van hen heeft aangegeven dat corona van invloed is geweest op hun stage. Hbo-studenten rapporteren gemiddeld genomen iets vaker dat zij (heel) tevreden zijn, namelijk 65% (110) op het hbo tegenover 59% (23) op het wo. Dit verschil tussen wo en hbo respondenten zit vooral in wo-studenten die op hun beurt weer vaker neutraal rapporteren, 31% (12) van het wo tegenover 20% (35) van het hbo.

Figuur 12 | Totaal: N=210 | WO: N=39 | HBO: N=171

Hoofdlijnen beroepspraktijkvorming en stages

Door de invloed van COVID-19 en bijbehorende maatregelen moesten veel sectoren hun deuren gedurende meerdere perioden gedeeltelijk of volledig sluiten, denk hierbij aan de horeca, kapsalons en winkels. Maar er waren ook sectoren die juist op volle toeren draaiden door de toegenomen vraag naar hun dienstverlening, zoals in de zorg en de ICT. De verwachting was dat deze veranderingen hun weerslag hebben gehad op de mate waarin en manier waarop studenten hun verplichte bpv en stages in studiejaar 2020-2021 hebben kunnen voltooien. Op basis van de literatuurstudie en expertgesprekken was er de verwachting dat bpv en stages in bepaalde sectoren vaker niet door hebben kunnen gaan dan in andere sectoren. Verdiepend is de verwachting dat in bepaalde sectoren stages meer zijn aangepast om ondanks corona door te kunnen gaan dan in andere sectoren.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek kunnen we vaststellen dat het niet doorgaan van bpv en stages maar in beperkte mate invloed heeft gehad op de studenten uit onze steekproef. De impact van het uitvallen van stages ten gevolge van corona op hbo of wo-studenten is beperkt, maar ook onder mbo-studenten was het volledig uitvallen van een bpv/stage vanwege corona vrij zeldzaam. Onder mbo-studenten lag het zwaartepunt van de bpv/stages in de sector Zorg en / Sport. Echter is de omvang en daarmee het effect aanzienlijk kleiner dan verwacht en daarmee te dun om de verwachting daadwerkelijk te bevestigen.

Daarnaast is gebleken dat bpv/stages die wel doorgang konden vinden ten tijden van corona in ongeveer de helft van de gevallen anders was dan normaal vanwege corona, dit geldt voor zowel mbo als ho. Binnen het mbo valt hierin op dat bpv/stages die zoals normaal door konden gaan onderdeel waren van sectoren zoals Economie / Logistiek en Bouw / Techniek. Dit in tegenstelling tot sectoren zoals Horeca / Toerisme, Sociaal / Onderwijs en Zorg / Sport waar veelal BVP/stages wel zijn aangepast. Deze bevindingen bevestigen de verwachting dat de sectoren waarbinnen de bpv/stages plaatsvinden verband houden met de mate waarin studenten te maken hebben aangepaste stages vanwege de invloed van corona.

Studenten zijn het er over het algemeen over eens dat bpv/stages die vanwege corona zijn aangepast minder leerzaam zijn dan normaal, dit geldt zowel voor mbo als ho-studenten. Echter, wanneer studenten worden gevraagd naar hun tevredenheid met het bpv/stages is men overwegend zeer positief.

2.5 Examinering

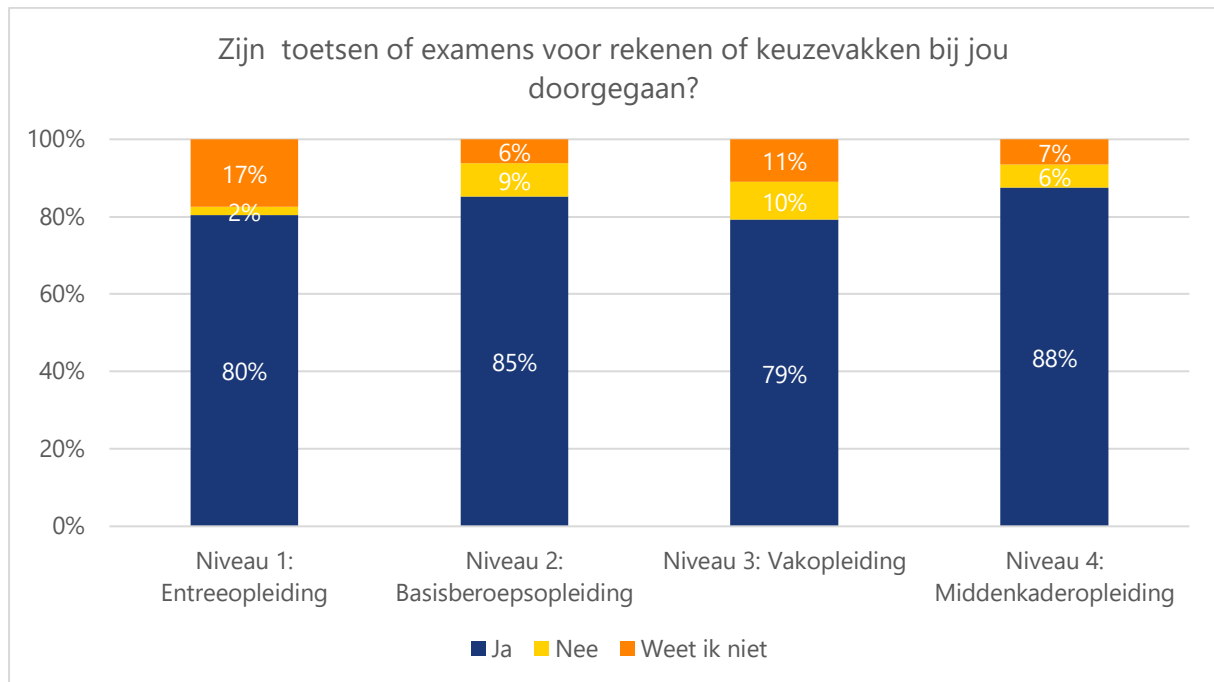
Het laatste thema waarop wij studenten bevraagd hebben is examinering. Gezien de impact van COVID-19 en de coronamaatregelen op het onderwijs is de examinering en diplomering van studenten soms anders verlopen dan dat gebruikelijk is.

Examinering mbo

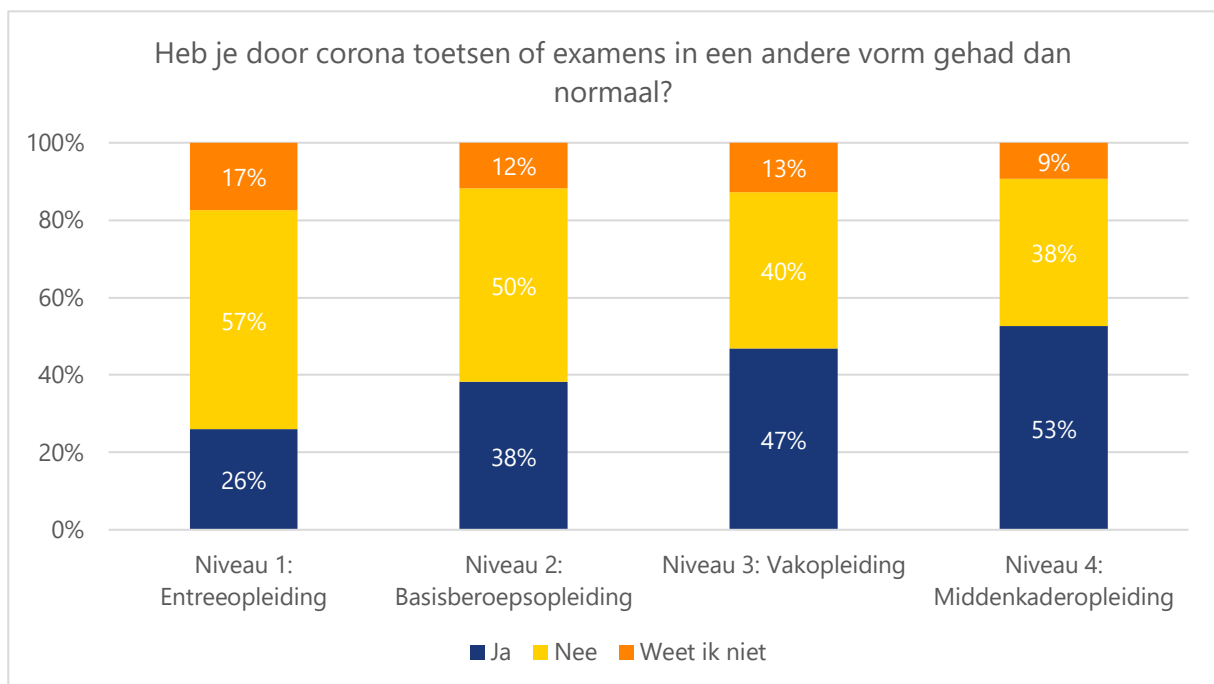
De in totaal 779 mbo-studenten zijn gevraagd of ze in het studiejaar 2020-2021 toetsen of examens hebben gemaakt, 90% (700) van hen geeft aan dat zij inderdaad toetsen of examens hebben gemaakt vorig studiejaar. Wanneer we dit uitsplitsen naar mbo-niveau zijn de verschillen tussen de groepen vrij klein: niveau 1 92% (46), niveau 2 85% (128), niveau 3 89% (173) en niveau 4 91% (353).

Vanwege corona mochten opleidingen ervoor kiezen om geen toetsen of examens voor rekenen of keuzevakken af te nemen. Mbo-studenten die in het afgelopen studiejaar wel toetsen of examens hebben gemaakt zijn gevraagd of deze toetsen en examens bij hen door zijn gegaan. Over de hele mbo populatie genomen geeft 85% (592) aan dat toetsen en examens voor keuzedelen gewoon door zijn gegaan, slechts 7% (50) geeft aan dat deze toetsen of examens zijn geannuleerd en 8% (58) geeft aan dit niet te weten. Wanneer een vergelijking maken tussen de vier mbo-niveaus valt op dat de verschillen wederom vrij klein zijn. Zoals zichtbaar in figuur 13 geven niveau 2 en niveau 4 relatief iets vaker aan dat de toetsen en examens voor rekenen en keuzedelen gewoon door zijn gegaan.

Vervolgens zijn de 700 mbo-studenten die in studiejaar 2020-2021 toetsen of examens hebben gemaakt gevraagd of door corona deze toetsen en examens een andere vorm hadden dan normaal. Over de hele mbo populatie genomen geeft 47% (328) dat er inderdaad sprake was van andere toets- en examenvormen vanwege corona, 42% (294) geeft aan dat de toetsen en examens door gingen zoals normaal en 11% (78) van de respondenten zegt het niet te weten. Hier was een aantal verschillen zichtbaar wanneer we onderscheid maken naar mbo-niveau (figuur 14). Er is een oplopende trend zichtbaar in de hoeveelheid respondenten per mbo-niveau die aangeven dat toetsen en examens in een andere vorm dan normaal hebben plaatsgevonden vanwege corona. Het gaat om de volgende cijfers: niveau 1 26% (12), niveau 2 38% (49), niveau 3 47% (70) en niveau 4 53% (186). Voor niveau 3 en 4 geldt dat ongeveer de helft van de respondenten aangeeft dat toetsen en examens in een andere vorm zijn afgenomen, waar dit bij niveau 1 slechts op een kwart van de respondenten gaat.

Figuur 13 | Totaal: N=700 | Niveau 1: N=46 | Niveau 2: N=128 | Niveau 3: N=173 | Niveau 4 : N=353

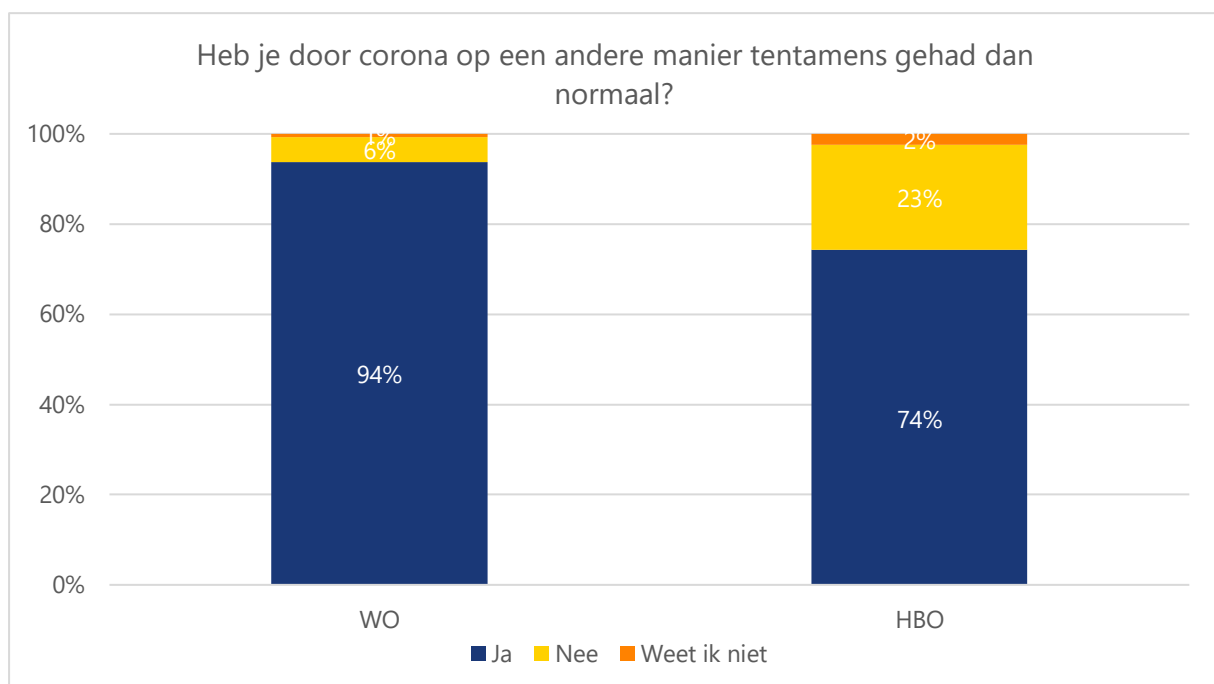
Figuur 14 | Totaal: N=700 | Niveau 1: N=46 | Niveau 2: N=128 | Niveau 3: N=173 | Niveau 4 : N=353

Examinering hoger onderwijs

De 662 ho-studenten zijn ook gevraagd of ze in het studiejaar 2020-2021 tentamens hebben gemaakt, 88% (581) van hen geeft aan dat zij inderdaad tentamens hebben gemaakt vorig studiejaar. Wanneer we deze resultaten vervolgens uitsplitsen naar hbo en wo zien we daar een duidelijk verschil, van de hbo-studenten heeft 80% (291) aan tentamens te hebben gemaakt en van de wo-studenten heeft 97% (290) tentamens gemaakt.

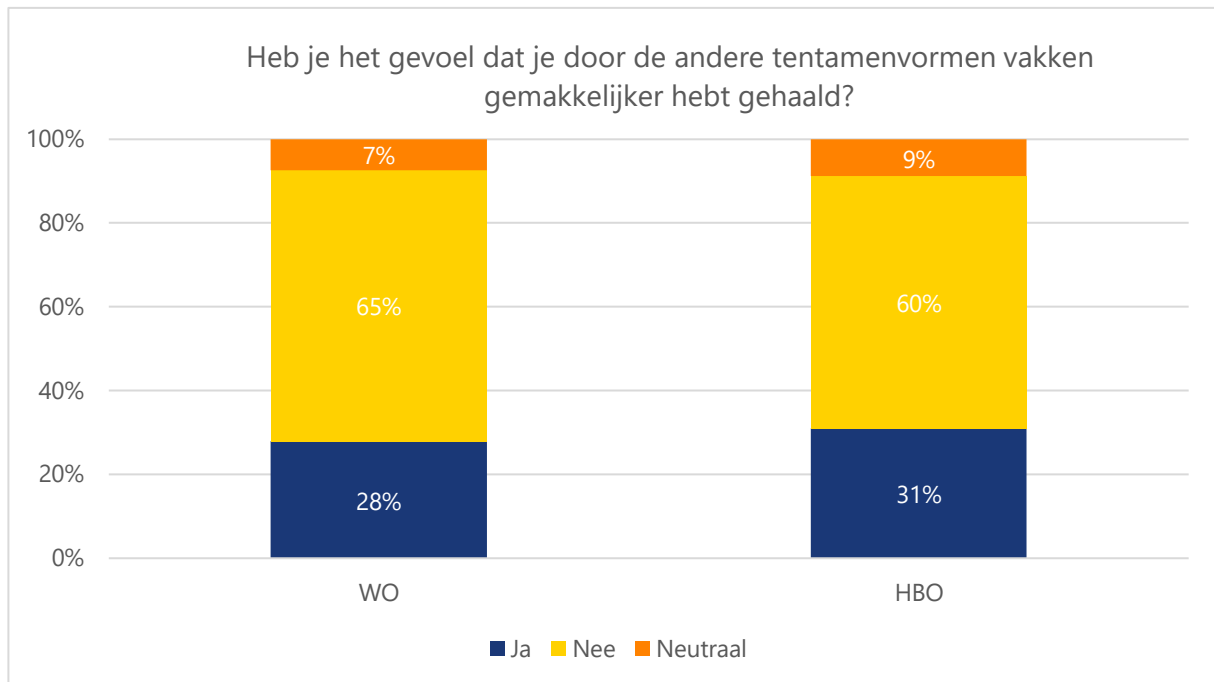
De 581 ho respondenten in het vorige studiejaar tentamens hebben gemaakt zijn vervolgens gevraagd of door corona tentamens zijn uitgesteld, 19% (108) van de respondenten bevestigt dat er tentamens door corona zijn uitgesteld dat studiejaar. Dit tegenover 74% (431) van de respondenten die aangeven dat tentamens niet zijn uitgesteld en 7% (42) die dit niet weet. Er is een klein verschil zichtbaar tussen de respondenten die een hbo of wo-opleiding volgen, 21% (62) van de hbo-studenten en 16% (46) wo-studenten rapporteren dat tentamens omwille van corona zijn uitgesteld.

Ook hebben we de ho-studenten gevraagd of corona invloed heeft gehad op de manier waarop tentamens zijn afgenomen in studiejaar 2020-2021. Gemiddeld rapporteert 84% (488) dat tentamens op een andere manier zijn afgenomen dan normaal. Het verschil tussen hbo en wo-studenten is hierin wederom zichtbaar. Zoals te zien in figuur 15 rapporteert 94% (272) van de wo-studenten en 74% (216) van de hbo-studenten dat tentamens anders waren dan normaal vanwege corona.

Figuur 15 | Totaal: N=581 | WO: N=290 | HBO: N=291

Tot slot, de ho-studenten die aangaven dat tentamens anders waren dan normaal zijn verdiepend gevraagd of zij het gevoel hebben dat zij door de andere tentamenvormen vakken makkelijker hebben gehaald. Ongeveer een derde (146) van de ho-studenten geeft aan dat zij hun tentamens makkelijker gehaald hebben door deze aanpassingen, dit tegenover bijna twee derde (306) die het hier niet mee eens is. De verschillen tussen hbo en wo zijn minimaal, er lijkt grotendeels overeenstemming te heersen op dit onderwerp (figuur 16).

Figuur 16 | Totaal: N=488 | WO: N=272 | HBO: N=216

Hoofdpijnen examinering

Gezien de impact van COVID-19 en de coronamaatregelen op het onderwijs zijn de examinering en diplomering van studenten soms anders verlopen dan dat gebruikelijk is.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek kunnen we concluderen dat mbo-instellingen veelal de toetsen of examens voor rekenen en keuzevakken toch doorgang hebben laten vinden, ondanks dat hier vanuit de politiek ruimte geboden was om deze toetsen en examens niet af te nemen vanwege de invloed van corona op het onderwijs. 85% (592) van de mbo-studenten in dit onderzoek geeft aan dat deze toetsen en examens voor rekenen en keuzedelen gewoon zijn doorgegaan. De verschillen tussen de mbo-niveaus zijn onderling klein, al geven niveau 2 en niveau 4 studenten gemiddeld iets vaker aan dat deze toetsen en examens door zijn gegaan.

Onder ho-studenten is gevraagd of tentamens vanwege corona zijn uitgesteld. Ongeveer 20% (108) van hen geeft aan dat dit inderdaad het geval is. In deze groep is het verschil tussen hbo en wo-studenten vrij klein, al rapporteren hbo-studenten iets vaker dat een tentamen is uitgesteld vanwege corona.

Vervolgens hebben we de manier waarop de examinering is voltrokken onder de loep genomen. Ongeveer de helft van de mbo-studenten (328) geeft aan dat er vorig studiejaar toetsen en examens anders zijn afgenomen dan normaal. Op basis van onze resultaten kunnen we concluderen dat hier een verband is tussen het niveau van opleiding en of er alternatieve of aangepaste toetsen of examens zijn afgenomen, waarbij niveau 3 en 4 dit veruit het meest rapporteerde en mbo niveau 1 veruit het minst.

De hoeveelheid respondenten binnen het ho die rapporteert dat hun tentamens anders dan normaal zijn afgenomen vanwege corona lijkt te verschillen tussen hbo en wo-studenten. We kunnen op basis van de resultaten van dit onderzoek concluderen dat vrijwel alle wo-studenten (272) te maken hebben gehad met aangepaste of alternatieve manieren van tentamens afnemen, waar dit bij hbo-studenten maar driekwart (216) van de populatie betreft.

Berenschot

Berenschot is een onafhankelijk organisatieadviesbureau met 350 medewerkers wereldwijd. Al 80 jaar verrassen wij onze opdrachtgevers in de publieke sector en het bedrijfsleven met slimme en nieuwe inzichten. We verwerven ze en maken ze toepasbaar. Dit door innovatie te koppelen aan creativiteit. Steeds opnieuw. Klanten kiezen voor Berenschot omdat onze adviezen hen op een voorsprong zetten.

Ons bureau zit vol inspirerende en eigenwijze individuen die allen dezelfde passie delen: organiseren. Ingewikkelde vraagstukken omzetten in werkbare constructies. Door ons brede werkerrein en onze brede expertise kunnen opdrachtgevers ons inschakelen voor uiteenlopende opdrachten. En zijn we in staat om met multidisciplinaire teams alle aspecten van een vraagstuk aan te pakken.

Berenschot B.V.

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht

Postbus 8039, 3503 RA Utrecht

030 2 916 916

www.berenschot.nl

[in/berenschot](https://www.linkedin.com/company/berenschot)